

Biçemin Kılık Değişirmesine Yolculuk: Hababam Sınıfı'nın Göstergeler arası Yolcuğu

Müzeyyen Baturay Kanat

Boğaziçi Üniversitesi

muzeyyenbaturay@gmail.com

Özet

Rıfat Ilgaz'ın güçlü kalemi ve zengin mizah anlayışı ile okuyucularına armağan ettiği ölümsüz eser Hababam Sınıfı, eserin yaşadığı biçimsel yolculuk açısından araştırmaya değerdir. Bu makalede Hababam Sınıfı'nın kısa hikâyeden oyuna (yazılı eser), oyuna (sahnedeki) ve son olarak filme 'çevrilmesi' süreçleri ele alınacaktır. Hababam Sınıfı, Rıfat Ilgaz'ın siyasi ve toplumsal eleştirilerini mizah çatısı altında birleştirdiği öğretici bir eserdir. Ancak yazılı eser olarak basıldığında, tiyatro oyunu olarak sergilendiğinde ve film olarak aktarıldığında hem göstergenin değişmesi hem de çeviri süreci nedeniyle önemli değişikliklere uğramıştır. Lefevre (1992)'e göre çeviri yolculuğun tüm aşamaları bir yeniden yazımdır. Yeniden yazım sürecine işveren, ideoloji, sansür, gösterge değişikliği vb. gibi birçok değişik faktör şekil verir ve sonuçta çeviride deyiş kaydırmaları meydana gelir (Popovic, 1981). Deyiş kaydırmaları pozitif ve negatif olmak üzere iki türdür. Makalede deyiş kaydırmaları Rıfat Ilgaz'ın üslubunun geçirdiği değişiklikler açısından incelenecektir. Rıfat Ilgaz üslubu, dil içi ve göstergeler arası çeviri sürecinde uzun bir yolculuğa çıkmıştır. Mizah ile zenginleştirilen eleştirel yönünü büyük ölçüde kaybetmiştir. Tiyatro oyunu ve film olarak hedef kitlesi ile buluştuğunda ise bu göstergelerin kendine özel öğeleri ile değişime uğramıştır. Hem Rıfat Ilgaz hem de Hababam Sınıfı bu yolculuğunda belki özünden uzaklaşmıştır. Sınıfın Efsanesi kitabında Rıfat Ilgaz'ın oğlu Aydın Ilgaz da bizlere bu yolculuğun olumsuz yönlerinden bahseder. Rıfat Ilgaz üslubu etkisini kaybederek negatif kaydırmalar ortaya çıkmıştır. Ancak ben bu yolculuğun esere ve biçime bir şeyler kattığını da düşünmekteyim. Kimi zaman saf halinden uzaklaşp uzun bir yolculuğa çıkan bir eserin başarı ile yazarına dönmesi mümkündür. Hababam Sınıfı göstergeler arası seyahati sırasında hedef kitlenin sevgisini kazanmış, izleyicilerin Rıfat Ilgaz'ın üslubunu oluşturan mizah ile yoğrulmuş eleştirilerini anlamalarına yardımcı olmuştur. Hababam Sınıfı, yazarından uzaklaşan, uzaklaştıkça engellere takılıp değişen ama yazarını asla bırakmayan bir eserin hikâyesidir.

Anahtar Kelimeler: Biçem, Hababam Sınıfı, Yeniden Yazım, Deyiş Kaydırma.

A Journey into a Metamorphosis of a Style: A Semiotic Journey of Hababam Sınıfı

Abstract

Rıfat Ilgaz's influential work Hababam Sınıfı which has been created with rich humor and wit is worth investigating with respect to the stylistic journey of the work. This paper discusses the translation process of Hababam Sınıfı from short story to drama, to

performance, and finally to movie. Hababam Sınıfı is a didactic work where Rifat Ilgaz expresses his political and social criticism via humor. The work had been subject to crucial stylistic changes due to the change of sign, and to the translation process when the work was published as a manuscript, performed as a play and shot as a movie. According to Lefevere (1992), all steps of a translation journey are actually separate re-writings. The re-writing process is shaped by various factors such as employer, ideology, censorship and change of sign. This leads to shift of expressions in translation (Popovic, 1981) which are of two types as positive shifts and negative ones. Shift of expressions are investigated in article in terms of the changes of Rifat Ilgaz's style through the translation process. Rifat Ilgaz's style had been subject to various changes during the process of intra-linguistic translation and inter sign translation, and as a result lost its criticism which were given by Ilgaz via humor and wit. When the work met with audiences as a play and a movie, the stylistic changes due to the elements of these different signs were observed. It may be the case that Hababam Sınıfı went quite far from its original style as also pointed out by Rifat Ilgaz's son Aydın Ilgaz in his work *Sınıfın Efsanesi*. The changes in style caused negative shifts in translation. However, I claim that the long journey of Hababam Sınıfı contributed to the style of the work. Due to these changes, Rifat Ilgaz's Hababam Sınıfı has always been popular among audiences. The humorous style of Ilgaz helped audiences to understand the messages behind the texts.

Keywords: Style, Hababam Sinifi, Rewriting, Shift of Expression

Giriş

Türk Edebiyatı'na önemli eserler bırakmış yazarlarımızdan biri olan Rifat Ilgaz'ın (1911–1993) en çok bilinen eseri Hababam Sınıfı'dır. Hababam Sınıfı'nın Dolmuş dergisinde başlayan serüveni 2000'li yıllara kadar uzanmıştır. Kısa hikâyeden, romana, müzikale, tiyatro oyununa ve filme dönüşmüş bir diğer deyişle çevrilmiştir. Hababam Sınıfı birçok kez yeniden yazılmıştır (Lefevere, 1992). Bu süreçte hem metnin kendisi hem de göstergelerde değişiklik meydana gelmiştir. Anton Popovic'in diller arası çeviri için kullandığı ve değişiklikleri karşılayan deyiş kaydırmaları dil içi çeviri için de geçerli gibi gözükmektedir. Hababam Sınıfı ve Rifat Ilgaz'ın üslubunda deyiş kaydırmaları oldukça çoktur. Hem pozitif hem de negatif deyiş kaydırmaları incelemeye değerdir.

Rifat Ilgaz, Karatma Geceleri, Yıldız Karayel ve Hababam Sınıfı gibi değerli eserlerin yaratıcısıdır. Her ne kadar mizah yazarı olarak tanınsa da üslubunun en temel özelliği eleştiri ile yoğrulmuş mizahtır. Ayrıca kısa ve toplumun her kesimi tarafından kolayca anlaşılabilir kalıplar da Rifat Ilgaz'ın biçiminin önemli bir parçasıdır. Oğlu Aydın Ilgaz *Sınıfın Efsanesi* kitabında Rifat Ilgaz'ın kendi üslubundan nasıl bahsettiğini okurlar için paylaşır. Rifat Ilgaz sadece güldürmek için yazmaz. Eleştiri için içine katar ve aslında hüznün ile mizah aynı anda yer alır eserlerinde. (Ilgaz, 2004). Ilgaz'ı roman, şiir gibi edebi türlerde eser vermek için harekete geçiren itici güç, içinde yaşadığı toplumda gördüğü sosyal adaletsizliğe, cahilliğe, geriliğe, egemen sınıfın yoksul yığınları ezmesine duyduğu tepkidir. Ilgaz'a göre, sanatçının öncelikle toplumsal bir görevi vardır ve sanat toplum için yapılmalıdır" (Sönmez, 2011). İşte Rifat Ilgaz yukarıda sözünü ettiğimiz noktalar çerçevesinde Hababam Sınıfı'nı ilk kez Dolmuş dergisi için yazmıştır ve Rifat Ilgaz'ın yoğurduğu bu eser uzun soluklu bir dil içi yolculuğa başlamıştır. Aşağıda kısaca bu

yolculukları ele alacağım. Göstergeler arası dil içi çevirileri Lefevere'in kavramı yeniden yazımı olarak ele alacağım. Bunun nedenlerine de aşağıda değineceğim. Son aşama olarak tüm bu yolculuk sonrası eserin ve yazarın biçiminin karşı karşıya kaldığı deyiş kaydırmalarına değineceğim. Bu kaydırmaların esere kattıkları ve kaybettirdikleri ile ilgili analizimin sonuçlarını paylaşacağım.

Hababam Sınıfı'nın yolculuğu 1957 yılında *Dolmuş Dergisi*'nde başlar. Rıfat Ilgaz Stepne takma adı ile kısa hikâyeler yazmaya başlar. Konu, İstanbul'da bir lisede öğrencilerin kendi aralarında ve okul çalışanları, öğretmenleri ile yaşadıklarıdır. Hababam Sınıfı'nda üç şeyin yergisi yapılmaktadır: kopyanın, ezberin ve uydurma saygının (Sönmez, 2011). Ardından hikâyeler kitaplaştırılır. 1966 yılında ise tiyatro oyunu olarak sahneye konur. Aynı yıl filme çekilmek istenen eser sansür engeline takılır. 1975 yılında ise Arzu Film'in girişimi ile film çekilebilir. 1982 yılında müzikal olarak sevenleri ile buluşan Hababam Sınıfı sonraki yıllarda birçok defa beyaz perdeye aktarılır. Son olarak 2006 yılında Hababam Sınıfı Üç Buçuk seyirciler ile buluşur.

Yukarıda özetlediğimiz yolculuk Hababam Sınıfı'nın farklı göstergelerde yeniden can bulduğunu göstermektedir. Tüm bu sayılan eserleri ben yeniden yazım olarak değerlendirmek istiyorum. Yeniden yazım kavramı Andre Lefevere'e aittir. Lefevere, aslında hiçbir şeyin orijinal olmadığını ve her şeyin yeniden yazım olduğundan bahseder. Bu yeniden yazımı şekillendiren bazı temel faktörler vardır: sansür, ideoloji, güç ilişkileri vb. Rıfat Ilgaz ve eseri bu dil içi yolculukta bu temel faktörlerden etkilenmiştir ve değişime uğramıştır. Peki değişime uğrayan Hababam Sınıfı ve yazarının üslubu nasıl değişikliklerle karşılaşmıştır. Bu değişikliklerin esere getirdiği negatif ve pozitif noktalar nelerdir? Negatif ve pozitif noktaları analiz ederken Anton Popovic'in *Deyiş Kaydırmaları* kavramından yararlanmak istiyorum. Diller arası çevirilerde olduğu gibi kültür, yazar, sistem ve gösterge farkından ötürü dil içi çevirilerde de kaydırmalar kaçınılmazdır. Her bir yolculuğu tek tek ele aldıktan sonra konu ile ilgili analizimi paylaşacağım.

Hababam Sınıfı *Dolmuş* dergisinde yayınlanması ile bir anda herkes tarafından çok sevilir. Bu yüzden, *Dolmuş* dergisinin yayın yönetmeni İlhan Selçuk bu hikâyeleri bir kitapta birleştirmeyi teklif eder. Birinci kitap okuyucular tarafından çok sevilse de peşinden gelen ikinci kitap aynı başarıyı yakalayamaz. Zaten Rıfat Ilgaz kendi adını ilk kez ikinci kitapta kullanır. Ancak o zamana kadar okuyucular ve pek çok yazar bu hikâyelerin Rusçadan çeviri olduğunu zannetmektedir. Aslında, hikâyelerin kitaba dönüşmesi ve yeni hikâyeler eklenmesi ile Rıfat Ilgaz özgürlüğünü kaybettiğini ve bu eseri kendine ait hissetmediğini söyler (Ilgaz, 2004). Hababam Sınıfı'nın geçirdiği ilk değişiklikler de böylelikle başlar. Bir sonraki çeviri (yeniden yazım) 1966 yılına aittir. Hababam Sınıfı tiyatro oyunu olarak bu kez seyirciler ile buluşur. Ulvi Araz Tiyatrosu'nda Metin Akpınar, Zeki Alaysa, Ercan Yazgan ve Suzan Usta gibi çok başarılı oyuncular tarafından başarıyla seyircisi ile bir araya gelir. Bu yolculuğa dair en çok dikkat çeken nokta İnek Şaban'ı bir kadının (Suzan Usta) oynamasıdır. Dergide, kitaplarda ve tiyatro oyununda İnek Şaban gözlüklü, çalışkan ve saf bir öğrencidir ve öğretmenleri genellikle onu korumak ister. Filmlerde İnek Şaban ve diğer karakterlerin özelliklerine ileride değineceğim. Ancak erkek rolünün bir kadın tarafından bu kadar başarıyla canlandırılması ve kadınların tiyatrodaki daha etkin olması Rıfat Ilgaz'ın anlatmak istediklerine pozitif bir etki yapmış gibi gözükmektedir.

Sayfalardan, tiyatro sahnesine uzanan yolculuk 1966 yılında beyaz perdeye aktarılmak istenir. Atıf Yılmaz ve Orhan Günşiray girişimi ile Yerli Film Yapımevi eseri daha geniş kitlelere taşımak ister. Ancak bu yeniden yazım sansür engeline takılır. Eseri 1974 yılında Ertem Eğilmez yönetmenliğinde Arzu Film çekmeye karar verir. Bu kez film sansür engelini aşar ancak Rifat Ilgaz kimliğini barındıran üslup öğeleri ortadan kalkar. Eleştirilen öğeler ya eserden çıkarılır ya da üzerinde değişiklik yapılır. Oyunculardan Tarık Akan, 'Bir Hocaya Kel denilemez!' bahanesiyle o günlerde çekim izninin verilmediğini anlatmaktadır (Sönmez, 2011). Gazeteye ilan verilir ve başrol oyuncularında dışında (İnek Şaban: Kemal Sunal, Güdük Necmi: Halit Akçatepe, Damat Ferit: Tarık Akan) diğer tüm oyuncular profesyonel olmayanlardan seçilir. Buradaki önemli değişim ise şudur: Kitaptaki başkarakterler filmdekilerden tamamen farklıdır. Güdük Necmi hem kitapta hem de diğer çevirilerde ön plana çıkar. Zaten Güdük Necmi Rifat Ilgaz'ın kendisidir. Kitapta Palamut Recep, Domdom Ali ve Tulum Hayri ön plandadır. Kitapta Damat Ferit karakteri yoktur. Filmde ise Güdük Necmi, İnek Şaban ve Damat Ferit ön plana çıkar. Müzik öğesi işin içine dâhil olmuştur. Usta müzisyen Melih Kibar'ın hazırladığı ve çaldığı beste unutulmazlar arasına girmiştir. Artık sadece sözler, görüntü ve karakterler bir şey anlatmaz. Müziği duyan birinin Hababam Sınıfı'nı hatırlamaması mümkün değildir. Hababam Sınıfı müziği ile güçlenir. Aydın Ilgaz babası Rifat Ilgaz'ın film ile ilgili görüşlerini şöyle dile getirir: "Babamın filmler konusundaki rahatsızlığının farkındaydım. Yapıtın toplumsal içeriğinin ve vermek istediği mesajların çoğu filmde yok sayılmış ve sabun köpüğü' bir komediye dönüşmüştü." (Sönmez, 2011).

Hababam Sınıfı'nın Rifat Ilgaz'a yani sahibine bağlı ve bir o kadar da ondan uzak sürdürdüğü yolculuğunda reddedilemez bir gerçek vardır ki o da okuyucu ve seyircilerin ilgisinin her geçen gün büyüğüdür. Bu nedenle Hababam Sınıfı'na yeni kapılar açılır. 1982 yılında müzikal olur. Filmde yönetmenliği üstlenen Ertem Eğilmez bu kez Genel Sanat Yönetmeni olarak karşımıza çıkar. Alanında çok başarılı kişiler bu müzikal sayesinde bir araya gelir. Derya Baykal, Adile Naşit, Şener Şen, İlyas Salman, Şevket Çoruh oyuncu kadrosunda yer alırken, müzik Mazhar Fuat Özkan'a, şarkı sözleri Aysel Gürel'e aittir. Yönetmen ise Metin Serezli'dir. Müzikalde görüyoruz ki kitapta ve filmde olduğu gibi öğrenciler sadece erkek değil. Hababam Sınıfı karma bir sınıf olmuştur. Kitapta yer almayan jimnastik hocası ise okul müdürüdür. Mahmut Hoca ise müzikalde yer almamaktadır. Müzikalde mizah ile eleştirinin neredeyse yok olduğunu ve eğlence faktörünün ön plana çıktığını söylemek yanlış olmaz. Bu şekilde oluşan bir müzikalde başarılı olmasına rağmen ilk yazarı Rifat Ilgaz'ın üslup izlerini görmek çok da mümkün değildir. Duygusalı geri plana atılmış, gülme öğeleri ön plana çıkarılmıştır. Her ne kadar yazımın sınırları sadece Hababam Sınıfı'nın ilk kitabı ve onun yeniden yazımlarını kapsıyor ise de bu müzikale Rifat Ilgaz'ın sonradan yazdığı diğer kitaplardaki bazı konuların da dâhil olduğunu belirtmeden geçmek istemiyorum. Hababam Sınıfı müzikali daha sonra Şan Tiyatrosu'nda da sahnelenmiştir. Eserin başarısı Türkiye'nin dışına taşmış, Tokyo Üniversitesi öğrencileri tarafından Tokyo'da da sahnelenmiştir (Sönmez, 2011). Eser bu diller arası yolculuğunda kim bilir daha ne gibi değişikliklerle karşılaşmıştır. Ancak bu diller arası çeviri başlığı altında derin bir araştırmayı gerektiren ayrı ve önemli bir konudur.

Hababam Sınıfı o kadar çok sevilir ki tek bir film olarak kalmaz. Kısa zamanda beş film daha çekilir: Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı (1975), Hababam Sınıfı Uyanıyor (1976), Hababam Sınıfı Tatilde (1977), Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor (1978), Hababam Sınıfı

Güle Güle (1981). Hababam Sınıfı'na gösterilen ilgi ve sevgi hiçbir zaman bitmez. Bu yüzden 2000'li yıllarda yeni senaryoları ve yeni kadrosu ile yepyeni bir Hababam Sınıfı sinema seyircileri ile buluşur: Hababam Sınıfı Merhaba (2004), Hababam Sınıfı Askerde (2005) ve Hababam Sınıf Üç Buçuk (2006).

Rıfat Ilgaz'ın eseri Hababam Sınıfı'nın yaşadığı yolculuklara ve elli yıllık serüvenine baktığımızda ölümsüz bir eser olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Zaman eserin yok olmasına değil yeniden doğmasına sebep olmuştur. Her yaştan okuyucu ve izleyici Hababam Sınıfı'nı çok sevmiştir. Şimdi ise yolculuklara ve yolculuklardaki değişikliklere değindikten sonra tablolardaki deyiş kaydırmalarından bahsetmek istiyorum. Anton Popovic kaydırmaları ikiye ayırmıştır: pozitif ve negatif deyiş kaydırmaları. Popovic negatif kaydırmaları çevirmenlerin yaptığı hatalar olarak belirtmiştir. Burada ise Rıfat Ilgaz'ın üslubu çerçevesinde değerlendirileceği için negatif kaydırmalar yazarın üslubundan kayıplar, pozitif kaydırmalar ise üslubu besleyen noktalar olarak ele alınacaktır. Anton Popovic'in de belirttiği üzere yeniden yazarlar, çevirmenler karar vermek zorundadır ve yeniden yazım sürecinde birçok etmen değişiklik gösterebilir: kültür, ideoloji, sansür, işveren, sistem vb. Dil içi çeviride de kayıplar ve kazançlar olması çok doğaldır. Önemli olan bu kararların belirlenen ana tema çerçevesinde değerlendirilmesidir. Bu yazıda Hababam Sınıfı'nın yolculuğu negatif ve pozitif kaydırmalar açısından incelenecektir. Bu incelemeye hem metin içi hem de metin dışı öğeler dâhil edilecektir.

Tablo 1: Metin İçi Kaydırmalar

METİN İÇİ KAYDIRMALAR	Yazılı (Dergi, Derleme, Roman)	Görsel (Tiyatro, Müzikal, Film)
Karakterler	<ul style="list-style-type: none"> İnek Şaban: çalışkan, saf, gözlüklü, desteklenen ve korunan. Ana karakterler: Palamut Recep, Şaban, Domdom Ali, Tulum Hayri. Sınıf: Erkek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> İnek Şaban: Tembel, haylaz, saf Ana karakter (müzikal ve tiyatro oyunu), Film: Ana karakter İnek Şaban, Güdük Nemci ve Damat Ferit. Müzikal Sınıf: Karma (Tiyatro), Erkek Lisesi (Film)
Eğitim sistemini eleştirir	<ul style="list-style-type: none"> Var (Rıfat Ilgaz) 	<ul style="list-style-type: none"> Değişime uğrar (Rıfat Ilgaz) Yönetmen, senarist, oyuncu, sansür, etkili

Tablo 1'de metin için kaydırmalar yer almaktadır. Burada karakterlere ve eserin eğitim sistemine yönelik eleştirilerin dil içi çeviri sırasında geçirdiği değişiklikler paylaşılmaktadır. Karakterlerdeki değişiklikler ile eserin mizah duygusunun güçlendiğini eserleri okuyarak ve izleyerek de görebiliriz. Ancak bu değişiklikler ile eğitim sistemine yönelik eleştirilerin de giderek azaldığını görebiliyoruz. Özellikle 2000'li yıllardaki filmlere bakarsak eleştiri öğesinin yok olduğunu ve eserin yazardan uzaklaştığını söylemek yanlış olmaz.

Tablo 2: Metin Dışı Kaydırmalar

Metin Dışı Kaydırmalar	Yazılı (Dergi, Derleme, Roman)	Görsel (Tiyatro, Müzikal, Film)
Sansür:	<ul style="list-style-type: none"> Rıfat Ilgaz, mizah ve eleştiri 	<ul style="list-style-type: none"> Sansür kurulu engeli (içerik, karakter, mizah, eleştiri –engel)
Gösterge değişikliğinden kaynakları farklar	<ul style="list-style-type: none"> Mizah eleştiri araçları: Sözler ve Çizim (Turhan Selçuk) . 	<ul style="list-style-type: none"> Müzik, Sahne, Dekor, Oyuncular, Dans vs.

Tablo 2’de ise metin dışı değişikliklerden ve gösterge değişikliği ile ortaya çıkan kaydırmalardan bahsedilmektedir. Film sansür engeline takılmıştır ve Rıfat Ilgaz’ın üslubunun etkisi azalmıştır. Yine müzikal, tiyatro ve film ile birlikte senaristler ve yönetmenler devreye girmiştir. Temel konuya bağlı kalırsa dahi ilgili göstergede değişiklikler olmuştur. Tüm bu değişiklikler aslında Rıfat Ilgaz’ın üslubunun korunması açısından negatif kaydırmalar olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra göstergeye uygun araçlar işin içine girmiştir. Müzik, sahne, dekor, oyunculuk gibi etmenler *Hababam Sınıfı*’nı kuşatmıştır. Bir yandan Rıfat Ilgaz’dan uzaklaşırken bir yandan da Rıfat Ilgaz’ın eseri ölümsüzleşmiştir. Metin içi ve metin dışı faktörleri Rıfat Ilgaz’ın üslubunun kaybından ötürü negatif kaydırma olarak değerlendirebiliriz. Ancak, ölümsüzlük anlamında Rıfat Ilgaz ve eserinin ulaştığı kitleye, baktığımızda tüm değişiklikler ve bu uzun yolculuk için şöyle bir genel değerlendirme yapmak yanlış olmaz:

Negatif Kaydırma: Yazarın üslubu mizah ile yoğrulmuş eleştiri değişime uğramıştır. Yazar memnun değildir. Bu kaydırmalar en temel kayıplar olabilir.

Pozitif Kaydırma: Sansüre uğramasına rağmen dil içi ve göstergeler arası çeviriler sayesinde eser uzun ömürlü olmuştur. Okuyucu ve izleyiciler için hem eğlendirici hem de öğretici bir filmidir. Sansürle kaybolan üslup oluşturulan bir başyapıt ile mesajını taşımıştır.

Sonuç olarak, bugün *Hababam Sınıfı* hem güldüren hem ağlatan hem de düşündüren bir eserdir. Eğitim sistemini eleştiren yani bizler için açıktır ve her ne kadar uzun bir yol kat ederse etsin elli yedinci yılı olan 2014 senesinde *Hababam Sınıfı* hala Rıfat Ilgaz’dan ayrı anılmıyor. Sansüre, göstergeler arası yolculuğunda zorunlu ve zorunlu olmayan değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikler esere yeni bir ruh getirmiştir ancak eski ruhunu kaybetmesine sebep olmamıştır. Çetrefilli yollardan geçen, engellere takılıp sahibinden uzaklaşan ve uzaklaştıkça ilk sahibine yakınlaşan tatlı bir eserin hikâyesidir bu. Yeni yazarları olmuştur, yeni insanlar sahiplenmiştir onu. Ama ilk sahibi asla unutmamıştır onu. Tıpkı Türk okuyucusunun ve izleyicisinin hiçbir zaman unutmadığı gibi: Rıfat Ilgaz’ın ölümsüz eseri *Hababam Sınıfı*.

Kaynakça

Ilgaz, A. 2004. *Sınıfın Efsanesi*. İstanbul: Çınar Yayınları

Ilgaz, R. 2013. *Hababam Sınıfı*. İstanbul: Çınar Yayınları.

Kabacalı, A. ed., 1993. *Edebiyatımızın Koca Çınarı: Rıfat Ilgaz*. İstanbul: TÜYAP.

Lefevere, A. 1992. *Translation, Rewriting and Manipulation of Literary Fame*. London: Routledge

Popovic, A. 1981. The Concept of 'Shift of Expression' in Translation Analysis. *The Nature of Translation: Essays on the Theory and Practice of Literary Translation*. Yazko Çeviri, 1., pp. 156-162.

Sönmez, S. ed. 2011. *Rıfat Ilgaz*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Hababam Sınıfı Müzikali. 1982. *Müzikal*. [http: www.youtube.com/watch?v=iGauM0_qVS4](http://www.youtube.com/watch?v=iGauM0_qVS4) [Erişim 15 Şubat 2014].